

УДК 338.246:502.33

ECOLOGICAL INITIATIVES OF BUSINESS AS A FACTOR FOR GROWTH OF ITS COMPETITIVENESS

ЕКОЛОГІЧНІ ІНІЦІАТИВИ БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР ЗРОСТАННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ

Pyrtko S. A. / Пиртко С. А.

ORCID: 0009-0003-1495-6177

Rivne State University of the Humanities Rivne, St. Bandery, 12, 33028

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, Ст. Бандери, 12, 33028

Анотація. В статті розглянуто актуальний стан впливу екологічної відповідальності бізнесу на забезпечення його конкурентоздатності. Ідентифіковано ключові характеристики екологічно відповідального бізнесу: добровільність та проактивність, інтеграція в корпоративну стратегію, відповідність міжнародним стандартам, залучення зацікавлених сторін, зменшення впливу на довкілля, відповідальність за ланцюг постачання, прозорість та звітність, освіта та підвищення обізнаності, інновації та технологічний розвиток, економічна доцільність. Доведено, що бізнес, котрий дотримується екологічних принципів ведення бізнесу, і у поточній, і у довгостроковій перспективі, однозначно має набагато більше переваг, ніж той, що не реалізує екологічні ініціативи. Визначено, що основним недоліком запровадження екологічних ініціатив є необхідність інвестування у них коштів, котрі можуть бути спрямовані на забезпечення як капітальних, так і поточних потреб. Встановлено, що екологічні ініціативи, котрі реалізуються у матеріальному виробництві, є не просто витратами на охорону довкілля, а стратегічними інвестиціями у сталий розвиток. Вони відкривають нові можливості для модернізації, інновацій та партнерств.

Ключові слова: екологічні ініціативи бізнесу, екологічні інновації, екологічні рішення, екологічно відповідальний бізнес, екостратегія.

Вступ.

У сучасних умовах виробнича діяльність підприємств є одночасно двигуном економічного розвитку та джерелом значного навантаження на довкілля. Саме тому екологічні ініціативи у сфері матеріального виробництва набувають особливого значення. Вони не тільки сприяють зменшенню шкідливого впливу на навколишнє середовище, а й стають ключовим чинником підвищення конкурентоздатності підприємств.

У швидкому майбутньому вплив екологічності бізнесу на його конкурентоспроможність буде тільки посилюватись, оскільки молоде покоління більш вимогливе до збереження довкілля. Нещодавнє дослідження Deloitte показало, що 67% учасників були готові платити до 41% більше за продукти, якщо вони є сталими, і ця схильність була вищою серед молодших вікових груп

[13]. За таких умов підприємства повинні активно реалізовувати екологічні ініціативи, визначати екологічну відповідальність як обов'язкову стратегічну складову свого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Підприємства, котрі впроваджують заходи з енергоефективності, модернізації обладнання та зменшення викидів, не лише знижують виробничі витрати, а й покращують свій екологічний імідж. Наприклад, встановлення сучасних систем очищення повітря чи перехід на альтернативні джерела енергії дозволяє зменшити обсяги викидів CO₂, що відповідає вимогам міжнародного екологічного законодавства та полегшує вихід на зовнішні ринки [8].

Окрім того, екологічно відповідальний бізнес отримує конкурентні переваги на внутрішньому ринку завдяки участі в «зелених» держзакупівлях, сертифікації ISO 14001 та програмах екологічного рейтингу підприємств [9]. Такі механізми дозволяють підприємствам виділятися серед конкурентів і завойовувати довіру споживачів, партнерів та інвесторів.

Суттєвим аргументом на користь екологічних ініціатив є і доступ до фінансування. Світові фінансові інституції все частіше орієнтуються на ESG-критерії (екологія, соціальна відповідальність, корпоративне управління). Критерії ESG – це набір стандартів для діяльності та поведінки компанії. Ці критерії використовуються інвесторами та зацікавленими сторонами, особливо тими, хто надає пріоритет сталому розвитку та етичним практикам, для оцінки потенційних інвестицій та ризиків і впливу, пов'язаних із компанією. Метрики ESG надають цілісне уявлення про те, наскільки добре компанія враховує критичні екологічні, соціальні та управлінські фактори. Підприємства, котрі демонструють відповідність цим критеріям, мають більші шанси на отримання пільгових кредитів, грантів та інвестицій [12].

Також варто враховувати соціальний аспект. Екологічні ініціативи знижують ризики для здоров'я працівників і мешканців прилеглих територій, що сприяє покращенню взаємин із місцевими громадами, зниженню протестної активності та формуванню позитивної репутації підприємства. В Україні

одночасно екологічні ризики від діяльності промислових та інших підприємств були підсилені не менш серйозними викликами, обумовленими жорстким військовим протистоянням, що триває з лютого 2022 р. У 2024 році Уряд України підготував проект стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого та середнього підприємництва на період до 2027 року. Ця стратегія узгоджується з Ukraine Plan та доповнює рішення, що є комплексним документом, який визначає програму дій і конкретні реформи на наступні чотири роки, котрі мають бути впроваджені за допомогою механізмів зазначених в Ukraine Facility, як основного механізму фінансування відбудови України [7, с. 13].

Запровадження екологічних інновацій у діяльність підприємств дозволяє інтенсифікувати розвиток внутрішньої культури сталого виробництва. Це підвищує мотивацію персоналу, сприяє залученню молодих фахівців та формуванню команди, орієнтованої на довгостроковий розвиток [13].

Підсумовування викладеної вище інформації дозволяє сформулювати зміст дефініції «екологічно відповідальний бізнес» – це підприємство, котре активно мінімізує негативний вплив своєї діяльності на навколишнє середовище, впроваджує стійкі практики та бере на себе добровільні зобов'язання, що виходять за межі законодавчих вимог. Такий бізнес орієнтується на сталий розвиток, враховуючи екологічні, економічні та соціальні аспекти своєї діяльності.

Ключовими характеристиками екологічно відповідального бізнесу є: добровільність та проактивність, інтеграція у корпоративну стратегію, відповідність міжнародним стандартам, залучення зацікавлених сторін, зменшення впливу на довкілля, відповідальність за ланцюг постачання, прозорість та звітність, освіта та підвищення обізнаності, інновації та технологічний розвиток, економічна доцільність (табл. 1).

Бізнес, що реалізує екологічні ініціативи, отримує ряд переваг, більшість з яких лежить у площині зростання репутаційного капіталу. Одночасно, впровадження екологічних інновацій вимагає від підприємств здійснення

додаткових інвестицій, котрі не завжди швидко окупаються. Розглянемо переваги та недоліки бізнесу, що впроваджує екологічні ініціативи, у порівнянні з бізнесом, який їх не використовує (табл. 2).

Таблиця 1 – Приклади виробничих підприємств за характеристиками екологічної відповідальності

Характеристика	Опис	Приклад підприємства	Коментар
1. Добровільність та проактивність	Добровільне впровадження екологічних практик понад вимоги законодавства	Астарта	Впроваджує добровільну звітність за GRI, що приєднана до Глобального договору ООН
2. Інтеграція в корпоративну стратегію	Екологічна політика включена до загальної стратегії управління	ДТЕК	ESG-стратегія до 2040 року є основою корпоративного управління
3. Відповідність міжнародним стандартам	Сертифікація ISO 14001, екологічні аудити, міжнародна звітність	МХП	Має ISO 14001, входить до European Biogas Association, готує звіти за GRI
4. Залучення зацікавлених сторін	Співпраця з громадами, громадськими організаціями, владою для спільного вирішення екологічних проблем	Нібулон	Реалізує проекти з екологічного захисту річок у співпраці з місцевими громадами
5. Зменшення впливу на довкілля	Зниження викидів, переробка відходів, використання екологічних технологій	Біосфера	Власне виробництво 100% біорозкладних пакетів, переробка поліетилену
6. Відповідальність за ланцюг постачання	Контроль за екологічністю постачальників та партнерів, прозорі умови співпраці	Астарта	Розвиває цифрові платформи для екологічного моніторингу постачальників
7. Прозорість та звітність	Регулярне оприлюднення не фінансової (екологічної) звітності, що підвищує довіру партнерів	ДТЕК, Астарта, МХП	Всі підприємства мають відкриті звіти на сайтах, використовують GRI та інші стандарти
8. Освіта та підвищення обізнаності	Навчання працівників, громад, споживачів щодо сталого розвитку	Біосфера, ДТЕК	Організують освітні події, екокампанії, навчання для персоналу
9. Інновації та технологічний розвиток	Впровадження технологій очищення, енергоефективності, зеленої енергетики	МХП, ДТЕК	Біогазовий завод (МХП), накопичувачі енергії, цифрова енергосистема (ДТЕК)
10. Економічна доцільність	Екомодернізація призводить до зменшення витрат і підвищення ефективності	МХП, Астарта	Виробництво біогазу, цифровізація скорочують витрати й підвищують ефективність

Джерело: власне напрацювання з використанням [1; 2; 3; 4; 5; 6; 10]

Таблиця 2 – Переваги та недоліки бізнесу з екологічними ініціативами та без них

Критерій	Бізнес із екоініціативами	Бізнес без екоініціатив
Конкурентоздатність	зростає завдяки позитивному іміджу, сертифікаціям (ISO 14001), участі у «зелених» тендерах;	знижується через репутаційні ризики, невідповідність сучасним вимогам;
Вихід на міжнародні ринки	полегшується завдяки відповідності екологічним стандартам ЄС;	ускладнюється через бар'єри екологічного регулювання;
Доступ до інвестицій та кредитів	вищий шанс отримати «зелені» кредити, гранти, інвестиції за ESG-критеріями;	менше можливостей отримати пільгове фінансування;
Витрати на ресурси	скорочуються завдяки енергоощадним технологіям і повторному використанню;	можуть зростати через неефективність старих технологій;
Імідж та довіра суспільства	підвищується довіра місцевих громад, споживачів і партнерів;	репутаційні ризики, конфлікти з громадами, протестні настрої;
Юридичні та регуляторні ризики	менші завдяки дотриманню законодавства та екостандартів;	вищі через можливі штрафи, перевірки та зупинки виробництва;
Мотивація персоналу	працівники відчують гордість, зростає лояльність, легше залучати молодих спеціалістів;	менша залученість персоналу, проблеми з кадровим брендом;
Витрати на впровадження	вищі на старті (витрати на обладнання, навчання, модернізацію);	низькі або відсутні в короткостроковій перспективі;
Стійкість до зовнішніх викликів	вища: адаптивність до змін законодавства, ринку, екологічних криз;	нижча: уразливість до змін вимог, регуляцій або міжнародних трендів.

Джерело: власне напрацювання з використанням [8; 9; 11; 12]

Отже, порівняльний аналіз, результати якого представлені у табл. 2, дозволяє зробити висновок, що бізнес, котрий дотримується екологічних принципів ведення бізнесу і у поточній перспективі, і у довгостроковій, однозначно має набагато більше переваг, ніж той, що не реалізує екологічні ініціативи. Участь партнерів, що формують ланцюг створення вартості, у забезпеченні іміджу бізнесу з екологічною орієнтацією, є базовою умовою. Існує дефініція «концепція капіталізму стейкхолдерів», що ґрунтується на розумінні того, що бізнес повинен взаємодіяти з усіма групами стейкхолдерів та орієнтуватися на них. Доцільність врахування такого підходу при реалізації бізнес-процесів зумовлена підвищенням прозорості щодо екологічного впливу

бізнесу, а також цілеспрямованим регулюванням та міжнародним екологічним управлінням [13].

Одним із недоліків екологізації бізнесу є те, що вона потребує значних інвестицій як капітальних (одноразових), так і поточних (операційних) (табл. 3). Відповідно для забезпечення ефективності заходів від екологізації потрібно, щоб витрати були нижчі за прогнозовані ефекти, котрі були розглянуті у цій статті вище.

Таблиця 3 – Статті витрат на реалізацію екологічних рішень виробничими підприємствами

Стаття витрат	Опис
Поточні (операційні)	
1. Аудит та консалтинг	Проведення екологічного аудиту, залучення експертів для оцінки впливу на довкілля та розробки плану дій.
2. Сертифікація та ліцензування (періодичні)	Отримання сертифікатів (ISO 14001), дозволів на викиди, поводження з відходами.
3. Навчання персоналу	Ознайомлення із новими вимогами законодавства, екокультури.
4. Звітність та контроль	Підготовка екологічної звітності, супровід перевірок, екологічний аудит.
5. PR і комунікації	Розробка та реалізація програм зовнішньої комунікації про екостратегію (звітність, еко-маркетинг, робота з громадськістю).
6. Резерв на аварійні ситуації	Формування страхових фондів або резервів на випадок екологічних інцидентів чи необхідності оперативного реагування.
7. IT-рішення та моніторинг	Витрати на щомісячне обслуговування чи хмарні сервіси.
Капітальні	
1. Проектування та документація	Розробка проектно-кошторисної документації для екомодернізації, дозвільної документації.
2. Сертифікація та ліцензування (для нового проєкту)	Отримання сертифікатів (ISO 14001), дозволів на викиди, поводження з відходами.
3. Закупівля обладнання, його установка та монтаж	Придбання фільтрів, газоочисних систем, станцій водоочистки, систем енергоефективності, рекуперації тепла тощо; монтаж екологічного обладнання, адаптація до існуючої інфраструктури.
4. Навчання персоналу	Підготовка кадрів до роботи з новими екосистемами.
5. Модернізація виробничих процесів	Впровадження більш чистих технологій, зниження рівня шкідливих викидів, енерго- та ресурсозбереження.
6. IT-рішення та моніторинг	Встановлення автоматичних систем моніторингу викидів, стану повітря/води, програм управління ресурсами.

Джерело: власне напрацювання з використанням [8; 9; 11; 12; 13]

Висновки.

Бізнес, що впроваджує екологічні ініціативи, може мати вищі стартові витрати, однак у довгостроковій перспективі він отримує конкурентні переваги, стабільність і доступ до нових ринків і ресурсів. Водночас традиційний бізнес без екостратегії стикається із дедалі більшими ризиками та обмеженнями.

Виробники зіштовхуються із зростаючим попитом на баланс між прибутковістю та сталим розвитком. Інтегруючи принцип екологічної відповідальності у свою діяльність, виробники можуть підвищити ефективність використання ресурсів, зменшити свій вплив на навколишнє середовище та сприяти позитивним стосункам із усіма своїми стейкхолдерами. Це не лише дозволяє знизити регуляторні та репутаційні ризики, але й сприяє стимулюванню інноваційної активності, зниженню витрат та залученню ширшої бази соціально свідомих інвесторів.

Література.

1. Бочарова Н. А. Екологічний аспект корпоративної соціальної відповідальності підприємств. Економіка транспортного комплексу. Вип. 35, 2020. С. 32-47. URL: <https://surl.li/xzrzqf> (дата звернення: 22.05.2025)
2. Енергія в дії. ДТЕК. URL: <https://www.dtek.com> (дата звернення: 22.05.2025)
3. Інноваційна програма МХП: Біогаз 5.0 для вуглецевонеutralного виробництва. URL: <https://surli.cc/ywybxn> (дата звернення: 22.05.2025)
4. Офіційний сайт компанії Нібулон. Екопроекти з відновлення водойм. URL: <https://www.nibulon.com> (дата звернення: 22.05.2025)
5. Офіційний сайт компанії Біосфера. Програми з переробки. URL: <https://biosphere-corp.com> (дата звернення: 22.05.2025)
6. Офіційний сайт компанії Астарта. Звітність зі сталого розвитку. URL: <https://astartaholding.com> (дата звернення: 22.05.2025)
7. Програма зеленого відновлення промисловості України 2024-2028 рр. 65 с. URL: <https://surl.li/kcggox> (дата звернення: 22.05.2025)

8. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року. Київ: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2018. URL: <https://surl.li/nojtctx> (дата звернення: 22.05.2025)

9. Сертифікація ISO 14001. Системи екологічного управління. URL: <https://surl.li/oqfpso> (дата звернення: 22.05.2025)

10. Чижов А. Екологія, здоров'я, майбутнє: як створюється відповідальне виробництво. *Аностроф*. URL: <https://surl.li/mcbzjg> (дата звернення: 22.05.2025)

11. Environmental and Social Risk Management – Guidance for Leasing Companies. EBRD. URL: <https://surl.li/rjeiyc> (date of application: 22.05.2025)

12. ESG Challenges and Opportunities in the Manufacturing Industry. URL: <https://surl.lu/tsnepa> (date of application: 22.05.2025)

13. Klein F., Josten F., Grundmann G. Strategic choices in a future focused on more sustainability in business. URL: <https://surl.li/qlryt> (date of application: 22.05.2025)

References.

1. Bocharova, N. A. (2020). *Ekologichniy aspekt korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemstv* [Ecological Aspect of Corporate Social Responsibility of Enterprises]. *Ekonomika transportnoho kompleksu*. (35), 32–47. <https://surl.li/xzrzqf> (accessed: 22.05.2025).

2. DTEK. (n.d.). *Enerhiia v dii* [Energy in Action]. <https://www.dtek.com> (accessed: 22.05.2025).

3. MHP. (n.d.). *Innovatsiina prohrama MHP: Biohaz 5.0 dlia vuhletsevoneitralnoho vyrobnytstva* [Innovative Program MHP: Biogas 5.0 for Carbon-Neutral Production]. <https://surl.li/cc/ywybxn> (accessed: 22.05.2025).

4. Nibulon. (n.d.). *Ofitsiinyi sait kompanii Nibulon. Ekoproieakty z vidnovlennia vodoim* [Official Website of Nibulon. Environmental Projects on Water Restoration]. <https://www.nibulon.com> (accessed: 22.05.2025).

5. Biosphere. (n.d.). *Ofitsiinyi sait kompanii Biosfera. Prohramy z pererobky* [Official Website of Biosphere. Recycling Programs]. <https://biosphere-corp.com> (accessed: 22.05.2025).

6. Astarta. (n.d.). *Ofitsiinyi sait kompanii Astarta. Zvitnist zi staloho rozvytku* [Official Website of Astarta. Sustainability Reporting]. <https://astartaholding.com> (accessed: 22.05.2025).

7. UNIDO. (2024, June 28). *New milestone reached with co-signing of Ukraine-UNIDO Green Industrial Recovery Programme 2024-2028*. <https://surl.li/kcggox> (accessed: 22.05.2025).

8. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2024, December 11). *Ukraine has updated its long-term Low Carbon Development Strategy until 2050*. <https://surl.li/nojtctx> (accessed: 22.05.2025).

9. ISO. (2025, February 3). *ISO 14001:2026 Draft Update Released*. <https://surl.li/oqfpso> (accessed: 22.05.2025).

10. Chyzhov, A. (n.d.). *Ekolohiia, zdorovia, maibutnie: yak stvoriuietsia vidpovidalne vyrobnytstvo* [Ecology, Health, Future: How Responsible Production is Created]. *Apostrof*. <https://surl.li/mcbzjg> (accessed: 22.05.2025).
11. EBRD. (2024). *Environmental and Social Policy 2024*. <https://surl.li/rjeiyc> (accessed: 22.05.2025).
12. (n.d.). *ESG Challenges and Opportunities in the Manufacturing Industry*. <https://surl.li/tsnepa> (accessed: 22.05.2025).
13. Klein, F., Josten, F., & Grundmann, G. (n.d.). *Strategic Choices in a Future Focused on More Sustainability in Business*. <https://surl.li/qlryt> (accessed: 22.05.2025).

Abstract. *The article examines the current state of influence of environmental responsibility of business on ensuring its competitiveness. The key characteristics of environmentally responsible business are identified: voluntariness and proactivity, integration into corporate strategy, compliance with international standards, stakeholder engagement, reduction of environmental impact, responsibility for the supply chain, transparency and reporting, education and awareness raising, innovation and technological development, and economic feasibility. It is proved that a business that adheres to the environmental principles of doing business, both in the current and long-term perspective, clearly has much more advantages than one that does not implement environmental initiatives. It is determined that the main disadvantage of implementing environmental initiatives is the need to invest in them, which can be used to meet both capital and current needs. It has been established that environmental initiatives implemented in material production are not just environmental costs, but strategic investments in sustainable development. They open up new opportunities for modernization, innovation, and partnerships.*

Key words: *environmental business initiatives, environmental innovations, environmental solutions, environmentally responsible business, eco-strategy*